

Даница Д. Трифуњагић¹

БРАТЕ ИЛИ *CHAVAL*: ШТА ЗНАМО О ОМЛАДИНСКОМ ГОВОРУ?

Маричић Месаровић, Сања (2019). *Апелативи у говорном језику младих у Србији и Шпанији*. Нови Сад: Филозофски факултет.

Монографија Сање Маричић Месаровић *Апелативи у говорном језику младих у Србији и Шпанији* представља измењену верзију докторске дисертације *Интрагрупни идентификациони маркери за ословљавање и именовање у (ин)директној комуникацији шпанске и српске омладине*, одбрањене 2015. на Филолошком факултету Универзитета у Београду. Предмет истраживања јесу жаргонске речи и изрази у Србији и Шпанији у омладинском говору, а као корпус послужило је 16 српских и исто толико шпанских филмова насталих у периоду од 2000. године наовамо, у којима су протагонисти представници омладине у свакодневним животним ситуацијама. Према интеракције у филму нису директни изводи из свакодневног говора, ауторка тврди да филмски дискурс показује одлике аутентичног говора (Маричић Месаровић 2019: 15), те да је стога погодан за анализу. Како савремене тенденције у оквиру хуманистичких наука теже интердисциплинарности, корпус који је Маричић Месаровић одабрала чини се изузетно актуелним, а, ништа мање важно, и интересантим, узевши у обзир популарност великог броја уврштених филмова.

Анализа корпуса конципирана је у 15 поглавља, укључујући уводна и закључна разматрања, након чега следи исцрпан преглед литературе, те шпанског и српског корпуса. Монографија одаје утисак прегледности, јер су сегменти анализе јасно одељени и спроведени засебно на узорцима поменутих корпуса, након чега ауторка даје и компаративан преглед резултата, што чини јасним њен закључак да социолошки фактори условљавају избор етикета за ословљавање (Маричић Месаровић 2019: 127). Осим тога, студија садржи и табеларне приказе анализираних корпуса, у којима су прегледно представљени изводи из корпуса, као и њихова учесталост у говору омладине, а све у односу на мушке и женске говорнике. Овакав концепт омогућава читаоцу лакше

¹ danica.trifunagic@gmail.com

кретање кроз монографију, као и фокусирање на ужу тематику у оквиру једног или оба језика.

Поглавље „Уводна разматрања” разјашњава најпре недоумице око одабира корпуса, а затим поставља теоријске и методолошке оквире у којима ће се одвијати анализа. Разматра се проучавање језика у свакодневној интеракцији у оквирима урбане дијалектологије и социолингвистике, а потом се уочава постојање различитих врста говора које настају такозваним социјалним раслојавањем језика, а које „рефлектују разлике између појединих друштвених група” (Маричић Месаровић 2019: 11). Корпус за који се ауторка определила представља пример говора који не припада стандарду, али је део свакодневице велике групе људи. Наводи и да су род и узраст најважније варијабле код оваквих врста говора, због чега се и њена анализа, осим према шпанском и српском делу корпуса, дели и према роду говорника, као и према роду онога коме је конкретан говор упућен. Ауторка посебну пажњу поклања досадашњим проучавањима чина обраћања и ословљавања, односно вокативу и његовој прагматичкој функцији. Циљ истраживања је да се истражи који се апелативи употребљавају, која је њихова функција и на какве интерперсоналне односе указују (Маричић Месаровић 2019: 12).

Један од параметара истраживања интерперсоналних односа јесте и степен увредљивости, односно да ли су изрази позитивно, негативно или неутрално конотирани, те које су увреде карактеристичне за женски, а које за мушки дискурс. Ауторка уводи класификацију апелатива као увреда и антиувреда, од којих прве могу бити веома претеће и претеће, а друге слабо и нимало претеће (Маричић Месаровић 2019: 13). Док увреде могу да доведу до прекида комуникације, антиувреде представљају симбол групне припадности и веома су карактеристичне за омладински говор.

Надаље ауторка разматра жаргон и омладински говор, којима је заједничко да се разликују од стандардног, те да се често користе „с циљем да се учине неразумљивим онима који нису припадници одређене групе” (према: Маричић Месаровић 2019: 19). Примећује се да су предмет жаргонских израза у великом броју случајева женске особе, различите мањине (националне и друге), као и одређена занимања. Одлика која се издваја у омладинском говору јесте и употреба апелатива и апелативних вокатива као антиувреда, за коју се разлог налази у фатичкој функцији језика, а последично и у фатичкој заједници, која развија социјалну присност специфичном употребом језика, те се у том смислу дефинише припадност одређеној групи.

Од трећег поглавља („Апелативи у комуникацији припадника шпанске омладине”) поступно се анализира корпус према претходно задатим теоријским и методолошким оквирима. Ауторка најпре пише о мушким говорницима у међусобној комуникацији, о броју апелатива у употреби, те о оним најчесталијим (*tío* и *cabrón*). Потом се анализирају апелативи и апелативни вокативи којима мушки говорници етикетирају припаднице женског рода, те се изнова бележи њихова учесталост, а затим се и групишу према значењу изречених апелатива и апелативних вокатива (изглед, животиње, увредљиви итд.). У наставку се анализирају исте категорије код младих женских говорника, а као најчесталији издвајају се апелативи *tía*, *hija*, *hija de puta*. Узевши у обзир да се овакви изводи бележе из поглавља у поглавље, они представљају и значајан статистички податак.

Четврто поглавље анализира исте категорије, али у корпусу на српском језику. Добро познати апелативи и апелативни вокативи јесу и најчешћи (*брат*, *пичка*, *ортак*, *риба*, *мала*, *кучка* итд.), те иако се у првом делу рада наводи да се неки изрази данашњем читаоцу могу чинити застарелим, показује се да су многи од њих задржали своју актуелност и да су и данас у употреби, преваходно у омладинском и колоквијалном говору. Ауторка на основу изнетих података закључује да су мушки говорници према броју и разноликости увреда „далеко креативнији” у српском језику, док је у шпанском језику ситуација између мушких и женских говорника подједнака.

У петом поглављу прелази се на следећу тему погодну за анализу, коју је ауторка разматрала у уводним поглављима – говорни чин увреде и вулгарности као одлику омладинског говора. Мешавина теорије и примера у оквиру овог и наредних поглавља чини да оваква тема постаје интересантна и читаоцу који се не бави социолингвистиком или сродним истраживањима. Ближе теоријско одређење увреде и њених функција (које не морају бити увредљиве или негативне) доводи до већ поменуте поделе, а уводи се и термин „антиучтив говорни чин”, који указује на то да његовом употребом не долази до конфликта. Ауторка наглашава да у српском и шпанском језику постоји занемарљив број истраживања о говорном чину увреде (Маричић Месаровић 2019: 38). Наредна поглавља баве се анализом увредљивих апелатива у комуникацији шпанске, а потом српске омладине, при чему се табеларно наводе примери, у односу на степен претње, као и у односу на род говорника и оних којима су овакви изрази упућени. Наведени примери из шпанског језика веома су распрострањени и чини се да би и говорницима српског језика могли бити познати. Ову анализу следе антиувредљиви апелативи и апелативни вокативи,

поново на примерима прво шпанског, па српског језика. Ауторка најпре прегледно издваја примере, те их потом анализира. Нарочито се корисним показују и фусноте у којима се објашњавају ситуације у којима су коришћени поменути апелативи и апелативни вокативи. За жаргон контекст представља један од најважнијих фактора, те је немогуће ослонити се само на лингвистику; у обзир се мора узети и социјално окружење. Намеће се закључак да млади говорници не употребљавају увреде у њиховом изворном значењу (Маричић Месаровић 2019: 97).

Анализа дискурских маркера у комуникацији српске и шпанске омладине представља трећу велику целину овог истраживања. Разматрају се семантички испражњене лексеме (попут: *brate, sine, човече*), те полифункционалност дискурних маркера и функција интензификатора у говорним чиновима. Последњи део истраживања спроведен је најпре на српском, а затим на шпанском корпусу. Бавећи се још једним круцијалним и карактеристичним аспектом омладинског говора, он употпуњује претходне две теме и заокружује читаву монографију.

Нека од закључних разматрања, у истоименом поглављу, потврђују да проучавање жаргона није искључиво лингвистичко већ и психолошко и социолошко питање, те да резултати оваквих истраживања могу бити примењени у неколико дисциплина. Анализа Маричић Месаровић представља допринос записивању „тренутне језичке слике света” (Маричић Месаровић 2019: 143), која, иако се мења великом брзином, представља доказ о константи контракултуре коју омладина креира као својеврстан протест у односу на старије генерације. Велика присутност у медијима и књижевности такође је потврда да су оваква истраживања актуелна и неопходна у савременој социолингвистици.

Осим представљених сазнања о социолингвистичким одликама омладинског говора на одабраним примерима, вредност ове монографије може се изнаћи и у самом корпусу, који је представљен изузетно детаљно у последњим поглављима. Корпус може послужити наредним истраживањима ауторке, али и истраживачима који би могли сопственим погледима на тему унеколико и допунити досад спроведено истраживање. Анализа Сање Маричић Месаровић читаоцу недвосмислено ставља до знања да је поље истраживања омладинског говора увек променљиво, али, пре свега, неопходно и плодносно, те поручује да би се овом темом требало неизоставно исцрпније позабавити.